

Nitelikli iş gücü için anahtar kavram: Meslek standartları

Meslek standartlarının hazırlanması, onaylanması ve ulusal meslek standardı olarak yayımlanmasının sağlanması kapsamındaki faaliyetlere imza atan Meslek Standartları Dairesi, sektör çalışanlarının mesleki yeterliliklerini geliştirmek üzere faaliyetlerini sürdürüyor. Mesleki Yeterlilik Kurumu'na (MYK) bağlı olan kuruluşun çalışmaları, Avrupa Birliği sürecinde olan Türkiye için oldukça önemli. Bu sayıda, Mesleki Yeterlilik Kurumu Meslek Standartları Dairesi Başkanı Firuzan Silahşör ile meslek gruplarının Türkiye'deki gelişimi ve niteliklerine ilişkin bir söyleşi yaptık.

Sanayi sektörü başta olmak üzere eğitim, hizmet, turizm gibi pek çok sektörü ilgilendiren önemli konuların başında çalışanların yeterliliği ve iş gücü gelişiminin seviyesi geliyor. Bu anlamda, meslek standartlarının önemi bir kez daha öne çıkıyor. Mesleki Yeterlilik Kurumu bünyesinde konuşlanan (MYK) Meslek Standartları Dairesi, meslek standartlarının hazırlanması, onaylanması ve ulusal meslek standardı olarak yayımlanmasının sağlanması kapsamındaki faaliyetlere imza atıyor. Bu sayıda, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Meslek Standartları Dairesi Başkanı Firuzan Silahşör ile meslek gruplarının Türkiye'deki gelişimi ve niteliklerine ilişkin bir söyleşi yaptık.

Mesleki Yeterlilik Kurumu'ndan ve sektörde hedefliği başlıca unsurlar nelerdir?

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Kanunu, iş piyasası ve eğitim bağlantısını sağlayacak bir araç olan Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin kurulması amacıyla, 5544 Sayılı Kanunla 21 Eylül 2006'da yasalaşmıştır. Amaç, Avrupa Birliği ile uyumlu Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'ni kurmak ve işletmektir. Yeterlilik Sistemi örgün (formal), yaygın (non-formal) ve resmi olmayan (informal) öğrenmenin tanınmasını sağlayan tarafsız, şeffaf, kalite güvencesi sağlanmış bir sistem olarak tanımlanıyor. MYK, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur. MYK'nin tüm organlarında eğitim ve istihdamla ilgili bakanlıkların, kamu kurumlarının, işçi, işveren ve meslek kuruluşlarının temsilcileri yer alıyor. Ulusal Mesleki Yeterlilik Sisteminde hedeflenenleri şu şekilde sıralayabiliriz: Eğitim ile istihdam ilişkisini güçlendirmek, öğrenme çıktıları için ulusal standartlar oluşturmak, eğitim ve öğretimde kalite güvencesini teşvik etmek, yatay ve dikey geçişler için yeterlilikleri ilişkilendirmek, ulusal ve uluslararası kıyaslanabilirlik altyapısını oluşturmak, öğrenmeye ulaşmayı, öğrenmede ilerlemeyi, öğrenmenin tanınmasını ve kıyaslanabilirliğini sağlamak, hayat boyu öğrenmeyi desteklemek. Söz konusu hedefleri destekleyen MYK yapısı, devlet, işçi ve işveren temsilcilerini ortak bir platformda buluşturarak sosyal diyalogun oluşumu sağlanıyor.

Firuzan Silahşör / Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Meslek Standartları Dairesi Başkanı

Meslek standartlarının geliştirilmesi neden önemlidir?

Eğitim ile istihdam bağlantısının sağlıklı kurulabilmesi; beceri, arz ve talebinin uyumlu hale getirilebilmesi için meslek standartları ilk adımdır. Mevcut ihtiyaçlar ve geleceğe dönük eğilimler dikkate alınarak tanımlanan bilgi, beceri ve yetkinlikler, mesleki teknik eğitim yoluyla insan kaynaklarının geliştirilmesinde girdi teşkil edecektir. İş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikler sürekli değişiyor, esneklik ve işgücü hareketliliği kavramları giderek önemini artırıyor. Mesleki eğitimin güncel ihtiyaçlara göre temin edilmesi gereği yanı sıra, işgücünün yeni mesleklerde iş bulabilmesi, özellikle değişen teknoloji, iş organizasyonları ve müşteri taleplerine uyum sağlayabilmesi için yeni beceriler edinmesi ve sürekli kendini geliştirmesi gerekiyor. Bu da eğitim ve öğretim sistemleri ve hayat boyu öğrenmeyi doğrudan etkiliyor. Odak noktası bireyler olan yeterlilik sistemleri, bireylerin değişen koşullara adapte olabilmelerini sağlarken, meslek standartlarına dayalı ölçme-değerlendirme sonucunda edinilen belgelerin ulusal ve uluslararası karşılaştırılabilirliği için altyapı hazırlar.

Meslek standartlarının geliştirilme yöntemleri nasıl belirlenir? Bu standartlar belirlenirken nelere dikkat edilmelidir?

MYK meslek standartlarının geliştirilmesinde merkezi bir yaklaşımdan ziyade sektörün aktif rol almasını, böylelikle ihtiyaç duyduğu becerileri ve geleceğe yönelik eğilimleri belirlemesini sağlayan bir yaklaşım uygulanıyor. Bu yöntemle taslak meslek standartları MYK tarafından değil, MYK Yönetim Kurulu tarafından yetkilendirilen temsil ve yetkinliği olan kuruluşlarca hazırlanıyor. Hazırlanan taslak standartlarla ilgili tarafların (ilgili kamu kurumları, işçi, işveren ve meslek kuruluşları, eğitim sağlayıcılar, sınav ve belgelendirme kuruluşları vb.) görüşüne sunulmakta, görüş ve öneriler yansıtılarak nihai taslak haline getiriliyor. Üçlü yapıda kurulan MYK Sektör Komiteleri ise taslak standartların teknik değerlendirmelerini yapan, kalite ve uzlaşma platformu rolünü gerçekleştiriyor. Ulusal meslek standartlarının geliştirilme sürecinde iş yaşamı aktörlerinin aktif yer aldığı bir modelin benimsenmesi, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu mesleki yeterlilik seviyelerini yansıtmaları yanı sıra, ulusal eğitim ve belgelendirme sistemine girdi teşkil etmesi sebebiyle teknik bir uzlaşma dokümanı niteliği taşıyor olması da önem taşıyor.

“MYK olarak sistemin işleyişine yönelik genel değerlendirmelerimizden söz etmek gerekirse, öncelikle işgücü piyasası araştırmaları ile desteklenen sektörel insan kaynakları stratejilerinin geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Öncelikli mesleklerin belirlenmesinde yalnız mevcut ihtiyaçlar değil, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar paralelinde geleceğe dönük projeksiyonlar da olmalı.”

Meslek Standartları Dairesi Başkanlığı, meslek standartlarının geliştirilmesi ile ilgili araştırma yapıyor, yayın hazırlıyor ve uygulamalar sonucu elde edilen veriler çerçevesinde sistemde yapılması gereken değişiklikleri tespit ediyor. Bu anlamda başkanlığınızın en son yaptığı araştırmalar ışığında Türkiye'deki meslek standartları konumunu nasıl değerlendirirsiniz?

Bu soruya cevap vermek için henüz erken. Oluşturulan sistem bir yılı aşkın bir süredir uygulama safhasında ve çalışmalar ilgili sektörel kuruluşlar ile yürütülüyor. 2009 yılı sonuna kadar halen çalışılan sektörler ile bir genel değerlendirme yapmayı planlıyoruz.

Sizce ülkemizde meslek standartları ile ilgili eksiklikler ve geliştirilmesi gerekenler neler?

Meslek standardı geliştirmek üzere farklı sektörlerde imzaladığımız işbirliği protokolleri ve protokoller kapsamında planlanan mesleklere yönelik standart hazırlama süreci bir yılını tamamlamak üzere. Henüz erken olmakla beraber MYK olarak sistemin işleyişine yönelik genel değerlendirmelerimizden söz etmek gerekirse, öncelikle işgücü piyasası araştırmaları ile desteklenen sektörel insan kaynakları stratejilerinin geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Öncelikli mesleklerin belirlenmesinde yalnız mevcut ihtiyaçlar değil, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar paralelinde geleceğe dönük projeksiyonlar da olmalı. Sanayinin kendi ihtiyaçlarını ve yol haritasını belirlemesinde onları temsil eden çatı kuruluşlara büyük rol düşüyor. Önceliklerin tespiti yanında sürdürülebilir yapıların oluşturulması da büyük önem taşımakta. MYK Kanunu ile bu anlamda politika kararı ve kurumsal yapı tamamlanmış durumda. Ancak, MYK paydaşları

“Sanayi sektörü açısından bakıldığında meslek standartlarının; sanayinin talep ettiği nitelikli iş gücünün yetişmesine katkı sağlaması ve beceriler ile iş gücü piyasası ihtiyaçlarının birbirine uyum sağlaması bakımından önemli olduğunu görüyoruz. Sanayinin becerili işgücüne olan talebinin her geçen gün arttığı, içeriğinin değiştiği biliniyor. İşe uygun yeterliliği olan bireylerin ise sanayinin verimliliği ve rekabet gücü açısından sağlayacağı olumlu katkı şüphesizdir.”

olan sosyal tarafların ve üye işletmelerin sahipleniciliği, konunun gerektirdiği beşeri, finansal kaynağın ayrılması ve devamlılığına yönelik yapıların oluşturulması bir o kadar önemli. Türkiye’de önde gelen sektörlerde çalışmalar üst düzeyde sahiplenme ile yürütülmekte, henüz yeni bir alan olması itibarıyla oluşmuş teknik uzmanlık henüz istenen düzeyde olmasa da, gelişmekte. Yaygınlaşması için iyi örneklerin paylaşılması gerekecek.

Sektörel anlamda konuşmak gerekirse sanayide hangi sektörün mesleki standartlar gelişimini daha sağlıklı, hızlı ve güncel buluyorsunuz?

Sektörlerde yeterlilik sisteminin önemi ve ihtiyacı konusunda farkındalık düzeyi değişkenlik gösteriyor. MYK ve sektör örgütlerinin işverenlere ve çalışanlara yönelik bilgilendirme, tanıtım ve farkındalık faaliyetlerine önem vermesi ve geniş kitlelere ulaşması en başından itibaren dikkat edilmesi gereken bir husus. Diğer ülke örnekleri incelendiğinde, özellikle sistemin başlangıcında, büyük ve öncü işletmelere daha ağırlıklı rol düştüğü, iyi örneklerin paylaşılmasının kısa ve orta vadede geniş kitlelerde önemli etkisinin olduğu görülüyor. Bu bağlamda MYK olarak, Avrupa Birliği fonlarından yararlanmak üzere gerekli çalışmalarımızı tamamladık. Katılım Öncesi Mali Araç (IPA) kapsamında 2007 yılı programlamasında MYK ve yeterlilik sistemi paydaşları olan tüm tarafların kapasitelerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırma ve farkındalık yaratma konularını içeren bir proje hazırladık ve 2009 yılı sonuna kadar proje faaliyetleri başlatılacak.

Meslek standartlarının geliştirilmesinin sanayi sektörü için öneminden bahsedermisiniz?

Sanayi sektörü açısından bakıldığında meslek standartlarının; sanayinin talep ettiği nitelikli iş gücünün yetişmesine katkı sağlaması ve beceriler ile

iş gücü piyasası ihtiyaçlarının birbirine uyum sağlaması bakımından önemli olduğunu görüyoruz. Sanayinin becerili işgücüne olan talebinin her geçen gün arttığı, içeriğinin değiştiği biliniyor. İşe uygun yeterliliği olan bireylerin ise sanayinin verimliliği ve rekabet gücü açısından sağlayacağı olumlu katkı şüphesizdir. Türkiye’de sanayi sektöründe çalışanların yaklaşık yüzde 60’ının on yıldan az süreli eğitim aldıkları ortaya çıkıyor. Bu oran Bulgaristan’da yüzde 9, Vietnam’da yüzde 27, Şili’de yüzde 33 ve Polonya’da yüzde 40. Ayrıca Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçlarına göre Türkiye’de orta öğretim öğrencilerinin temel yetkinlikler ve problem çözmede en düşük yeterlilik seviyesinde olduğu; özellikle büyük ölçekli sanayinin ihtiyaçları ile işgücünün beceri seviyesinin örtüşmediği; aynı zamanda gençlerin yüzde 50’sinin de okuldan işe geçişte yetersiz eğitim aldıklarını ifade ettikleri dikkate alındığında, eğitim sistemini şekillendirecek meslek standartlarının önemi kendini gösteriyor.

Türkiye AB sürecinde olan bir ülke. Böyle bir ülkede meslek standartlarının önemi nedir?

Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi’nin (CEDEFOP) “Future Skill Needs in Europe Focus on 2020” raporu geleceğe yönelik tahminleri göstermesi açısından incelendiğinde, Avrupa’nın yakın gelecekte becerili işgücü problemi ile karşılaşacağı, beceri ihtiyacının giderek artmakta olduğu, örgün eğitim dışında öğrenilenlerin tanınmasına ve değer bulmasına yönelik sistemlerin kurulması gerektiği vurgulanıyor. 2006-2020 döneminde açılacak yeni işlerin yaklaşık yüzde 58’inin (toplam 105 milyon açık işin yaklaşık 55 milyonu) özellikle mesleki yeterlilik gerektiren orta-seviye yeterlilikler olacağına tahmin edildiği belirtiliyor. Mesleklerin yeterlilik yapıları ile ilgili önemli bir projeksiyon ise, 2020’de tüm işlerin yüzde 31’inin yüksek-seviye yeterlilik, yüzde 50’sinin orta-seviye yeterlilik gerektireceği, düşük-seviye yeterliliklere olan ihtiyacın ise yüzde 18’e düşeceğini gösteriyor.

MYK’nin amacının Avrupa Birliği ile uyumlu Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemini kurmak ve işletmek olduğunu tekrar vurgulayarak, “Hayat Boyu Öğrenmede Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi”ne (AYÇ) ilişkin bilgi vermek isterim. AYÇ; Avrupa’daki farklı ülkeler ve sistemler arasında yeterliliklerin daha anlaşılır ve açık olmasını sağlamak için bir karşılaştırma aracı gibi çalışan ve ülkelerin yeterlilik sistemlerinin

birbirleriyle bağlantısını sağlayan ortak Avrupa referans çerçevesidir. İki temel prensibi vardır: Vatandaşların ülkeler arasında hareketliliğini teşvik etmek ve hayat boyu öğrenmelerine yardımcı olmak. AYÇ geliştirme çalışması 2004 yılında yeterliliklerin şeffaflığını artırmak için üye devletler, sosyal taraflar ve diğer paydaşlardan gelen ortak bir referans talebine karşılık olarak başladı, tavsiye kararı AB Parlamentosu ve konseyinin onayı ile resmi olarak Nisan 2008'de yürürlüğe girdi. Ülkelerin kendi yeterlilik sistemlerini AYÇ ile ilişkilendirmeleri için 2010 yılı ve kendilerine özgü yeterlilik sertifikalarının AYÇ'deki uygun seviyeye dayandırılmasını sağlamaları için 2012 yılı hedefleri öneriliyor. Tavsiye kararı, çeşitli ulusal yeterlilik sistemlerini birbirine bağlayacak ve böylece aralarında daha fazla iletişim kurulmasına yardımcı olacak genel bir Avrupa referans yapısı oluşturacak. Birbirinden bağımsız ancak ilişkili ve karşılıklı olarak anlaşılabilir yeterlilikler ağı bu yolla kurulacak. Çerçeve, öğrenme çıktılarını genel bir referans noktası kabul ederek, ülkeler, sistemler ve kurumlar arasında yeterliliklerin kıyaslanmasına ve transfer edilmesine yardım edecek ve bu sayede ulusal düzeyde olduğu gibi Avrupa düzeyinde de geniş çapta kullanıcı kitlesine hitap edecek. AYÇ çalışmasının başladığı 2004 yılında İngiltere, İrlanda ve Fransa olmak üzere yalnızca üç ülkede Ulusal Yeterlilik Çerçevesi (UYÇ) olmasına rağmen, 2004'ten bu yana otuz iki ülkenin büyük çoğunluğu bu alanda çalışmalara başladı ya da bunu planladı. Bu da yeterliliklerin her seviyede şeffaf ve karşılaştırılabilir olması gerektiğini ve AYÇ'yi destekleyen temel prensiplerin ülkeler tarafından büyük ölçüde paylaşıldığını gösteriyor. Türkiye'nin AB sürecinde genç nüfusu ile önemli bir avantaja sahip olduğunu düşünüyorum. Ancak sahip olunan bu potansiyel, insan kaynaklarının geliştirilmesi politikalarına, eğitim sunumunun etkinliğine, bireyler için hayat boyu öğrenme yollarının açıklığına bağlı olarak avantaja dönecektir. Meslek standartları örgün, yaygın, informal öğrenmenin talebe göre şekillenmesini sağlayacak önemli bir araç; sanayi bu aşamada etkin rol alarak tanımlamalarını yapmalı. Tarafsız, şeffaf ve kalite güvencesi sağlanmış bir sistem ile becerileri tanıyan işgücü, Türkiye'ye AB ve diğer pazarlarda önemli bir rekabet gücü sağlayacaktır.

Sanayi ile meslek liseleri, üniversiteler ve diğer mesleki eğitim veren kuruluşlar arasındaki ilişkinin önemine dair neler söylersiniz?

Sanayinin sağlıklı ve sürdürülebilir gelişimi ve rekabet edebilirliğinin temini için eğitim sağlayan kurum ve kuruluşların sanayinin ihtiyaçlarına göre eğitim sunması gerekiyor. MYK Kanunu kapsamında eğitim ve öğretim kurumlarının akreditasyonu konusu yer alıyor. MYK tarafından yetkilendirilecek kuruluşlar eğitim ve öğretim kurumlarının akreditasyonunu gerçekleştirecek. Burada, okulların kalite güvence sistemi kurarak akredite olmaları, meslek standartlarına dayalı eğitim programları geliştirip sunmaları önem taşıyor. AB ülkeleri incelendiğinde, Mesleki Teknik Eğitimde ortak sorunlar tespit edilmekle birlikte, sektörlerin orta-uzun vadeli insan kaynakları geliştirme politikaları belirlenmesinde işçi, işveren ve kamunun diyalog içerisinde çalıştıkları, bölgesel ihtiyaçlara göre politikalar geliştirildiği, okulların sanayi ile birlikte eğitim programları tasarladığı, giderek artan oranla firmaların içinde eğitim sundukları gözlemleniyor. Okulların özerk yapıda olması, okul yönetimlerinde sosyal tarafların etkin rol alması, okulların sanayi ile birlikte sanayi odaklı programlar geliştirmeleri eğitim sunumunun kalitesini doğrudan etkiliyor.

“Meslek standartları örgün, yaygın, informal öğrenmenin talebe göre şekillenmesini sağlayacak önemli bir araç, sanayi bu aşamada etkin rol alarak tanımlamalarını yapmalı. Tarafsız, şeffaf ve kalite güvencesi sağlanmış bir sistem ile becerileri tanıyan işgücü, Türkiye'ye AB ve diğer pazarlarda önemli bir rekabet gücü sağlayacaktır.”